

ТРАДИЦІОНАЛІЗМ РЕНЕ ГЕНОНА ЯК СВИТОГЛЯДНА ПАРАДИГМА: (СОЦІОКУЛЬТУРНІ КОНТЕКСТИ)

Проаналізовано соціокультурні контексти формування, функціонування системи «інтегрального традиціоналізму» Р. Генона та її елементи.

Ключові слова: Рене Генон, «інтегральний традиціоналізм», соціокультурний простір, окультизм, космізм містичний, космізм містико-міфологічний, релігійний синкретизм, космічні цикли, езотерична картина світу.

Проанализированы социокультурные контексты формирования, функционирования системы «интегрального традиционализма» Р. Генона и её элементы.

Ключевые слова: Рене Генон; «интегральный традиционализм»; соціокультурное пространство, окультизм, космізм містический, космізм містико-міфологіческий; косміческие циклы; религиозный синкретизм; эзотерическая картина мира.

In clause the analysis sociocultural of contexts of formation, functioning, elements of system «integrated traditionalism» of R. Guenon.

Key words: Rene Guenon; «integrated traditionalism»; sociocultural space, occultism; spacing mystical; spacing mystical; spacing mystical-mythological; space cycles; conjoint religious; esoteric a picture of the world.

Актуальність проблеми. Поглиблення кризи сучасного суспільства, з одного боку, брак засобів вирішення нагальних проблем, що стоять перед людством — з іншого, зумовлюють зростання попиту на інтелектуальні здобутки, що віднаходилися в попередні соціокультурні трансформації. Їх спектр охоплює широке коло духовних артефактів минулого — від архаїки до модерну. Серед них помітне місце посідає оригінальна концепція «інтегрального традиціоналізму» («ІТ»), створена Рене Геноном протягом першої половини ХХ ст.

Рене Генон (1886-1951) — один із впливових європейських філософів, культурологів, орієнталістів, релігієзнавців, дослідників індуїстських, ісламських учень, християнського езотеризму. В інтелектуальній історії західного модерну Р. Генон є невтомним критиком його соціокультурних передумов, дослідником традиції та її різних версій. Уперше Р. Генон зумів чітко розмежувати теософію і споріднені з нею вчення, «поп-окультизм», з одного боку, і справжній ортодоксальний езотеризм — з іншого, надавши останньому легітимного статусу в сприйнятті численних

європейських інтелектуалів. Тому праці Р. Генона у сфері езотеризму стали суттєвим елементом західної культури напередодні й після закінчення Другої світової війни.

Звивистий шлях інтелектуального розвитку не тільки Р. Генона, але й багатьох його сучасників, визначає соціокультурний контекст епохи. В її поліфонічному звучанні відбито найважливіші тренди розвитку низки культурних практик — не тільки власне езотерики й окультизму, але й науки (офіційної й девіантної), і релігії (у традиційно-доктринальній і позадоктринальній формах), і філософії (Заходу і Сходу), і культурології (культурологічної компаративістики, цивіліграфії), і політики тощо. Серйозні здобутки Р. Генона опосередковано вплинули на радянський соціокультурний простір у вигляді латентної «семантичної присутності» — терміни та поняття, сформульовані в різний час Р. Геноном, довели власні евристичні можливості у філософських, релігієзнавчих, культурологічних дослідженнях («середземноморська традиція», «алхімічна традиція», «традиційне суспільство» тощо).

У соціокультурному просторі України спадщина Р. Генона також викликає неабиякий інтерес; свідченням цього став Круглий стіл «Традиція і традиціоналізм», присвячений 125-річчю з дня народження Рене Генона, що відбувся 11 листопада 2011 р. (м. Донецьк) за ініціативою інституцій, — зокрема, кафедр філософії ДонНТУ та Центру гуманітарної освіти НАН України, Центру релігієзнавчих досліджень і міжнародних духовних стосунків та ін. [22].

Джерела та публікації на тему дослідження. Праці Р. Генона в західному соціокультурному просторі завжди викликали стійкий, а в післявоєнний період — зростаючий, інтерес. Його спадщина та позначена ним проблематика привертала увагу європейських інтелектуалів; серед них були А. Жид, М. Еліаде, Ю. Евола, А. Бретон та ін. У 50-ті рр. ХХ ст. були проведені спеціальні дослідження, присвячені творчості Р. Генона; їх авторами були П. Сера, П. Шакорнак — друг і перший біограф Р. Генона; у 60-70-ті рр. цю роботу продовжив Л. Мето, Ж.-К. Фрер та ін. У пізньорадянському соціокультурному просторі ознайомлення зі спадщиною Р. Генона відбулося у вузьких колах радянських інтелектуалів ще наприкінці 50-60-х рр. ХХ ст. Праці мислителя, в оригіналі й перекладах, починають поширюватися самвидавом у Москві та Ленінграді. Цей процес розгортався в контексті розмаїтих субкультур столичної філософської еліти, що виникали за часів хрущовської «відлиги» й цікаві спогади про які залишив Ю. В. Мамлеев [13].

У «пізньому» радянському соціокультурному просторі систематичне вивчення спадщини Р. Генона починається вже з початку

90-х рр. ХХ ст. [20; 21]. Дослідниками стали перекладачі праць мислителя — О. Г. Дугін, Ю. М. Стефанов, дещо пізніше — В. Ю. Бистров, Т. Б. Любимова, С. Ю. Ключников, Т. М. Фадєєва [1, с. 5-18; 4, с. 3-7; 5, с. 471-474; 3, с. 5-26; 2, с. 5-38]. Паралельно зі статтями в часописах, присвячених вивченню творчості філософа, виходили переклади його окремих, невеликих за обсягом праць [6; 9; 10].

Першою була книга Р. Генона «Криза сучасного світу», в перекладі одного з першовідкривачів (поряд з Ю. М. Стефановим) імені цього мислителя — О. Г. Дугіна — у видавництві «Арктогея» (1991 р.). У 1997 і 2002 р. в перекладі Ніки Тирос вийшла книга «Символи священної науки» [3]; у 1994 р. в перекладі Т. Любимової була опублікована праця «Царство кількості і знамення часу», згодом перевидана в новій редакції у 2003 р. (разом з дослідженнями «Нариси про індуїзм» і «Езотеризм Данте»; остання публікувалася раніше в журнальному варіанті) [5, с. 409–468; 10]; у 2000 р. в перекладі В. Бистрова вийшла друком збірка статей Р. Генона «Нариси про традицію й метафізику», розподілених за структурою традиційних знань (традиція; метафізика; традиційні науки) [1]; у 2004 р. в повному обсязі було видано «Традиційні форми й космічні цикли» [4].

Мета дослідження. Вивчення соціокультурних контекстів формування, функціонування, найважливіших елементів системи «ІТ» Р. Генона як певної світоглядної парадигми в глобалізованому соціокультурному просторі потребує уваги до джерела її формування, релігійного синкретизму як суттєвої ознаки, структурних і функціональних аспектів містико-міфологічного космізму Р. Генона, його ролі в консолідації езотеричної картини світу.

Джерела формування системи «інтегрального традиціоналізму» Р. Генона. Контекст системи «ІТ» Р. Генона відбиває широке коло джерел різної культурної визначеності, світоглядної спрямованості, часу походження, «конусів соціокультурного впливу». Синхронія останніх розгортається по лінії «Захід — Схід», а діахронічний аспект, який постійно поглиблюється, надає системі «ІТ» Р. Генона складної просторово-часової соціокультурної конфігурації.

Р. Генон навчався в католицькій школі, здобув освіту на математичному відділенні коледжу Ролен в Парижі, звідси виникає сфера дотику з католицькою традицією, її метафізикою та європейським природознавством, експериментальною наукою, що була однією з передумов техногенної цивілізації¹. Але чергова криза раціоналізму межі XIX — XX ст. створює принципово нову духовну ситуацію епохи, зумовлює повернення до соціокультурного простору тих культурних практик, що, здавалася, остаточно перейшли до архіву культури [26; 27; 29]. З 1906 р. Р. Генон почав спілкуватися з окультистами, що групувалися в Парижі навколо Папюса (Жерара д'Анкоса), відвідувати Школу герметичних наук; згодом деякі аспекти вчення Папюса набули його невітшну оцінку [4, с. 67], яка виявилася зовсім не випадковою².

Приблизно тоді ж Р. Генон приймають в Орден мартиністів, у 1908 р. він відвідує Конгрес спіритуалістів і масонів, де зустрічається з Фабром дез Ессаром, патріархом «Гностичної церкви», вступає в цю церкву й посвячується в єпископи під ім'ям Палінгенезій. Проявом власної містико-релігійної креативності Р. Генона, яка мала не стільки практичні, скільки теоретичні наслідки, стає створений ним ефемерний «Орден Храму»; за це його виключають

¹ Але ця обставина в контексті системи «ІТ» Р. Генона викликає напруження у відносинах з традиційно-доктринальними релігіями, — зокрема католицтвом. На думку Р. Генона, людина, котра усвідомила трансцендентну єдність релігій, переймається «почуттям всезагальності», що дозволяє їй осягнути внутрішню суть і, у разі необхідності, перейти від однієї екзотеричної форми до іншої: різні релігії можуть бути лише відгалуженнями первинної «священної науки». Остання була потенційно здатна перетворитися на одне з «вікон» до «постхристиянської» цивілізації [25]. «Справа дійшла до того, — відзначають сучасні біографи мислителя, — що католицький філософ Жак Маритен, який був певний час послом Франції у Ватикані, домагався від папського престолу занесення праць Генона в Індекс заборонених книг, називаючи їхнього автора «неоязичником»» [2, с. 17].

² Критичне ставлення Р. Генона до концепцій Папюса становить інтерес у зв'язку з їхньою «реінкарнацією» в «постперебудовному» соціокультурному просторі; географія його перевидань охоплює Душанбе, Москву, Кіровоград тощо [14; 15]. Помітне поширення праць Папюса спостерігалось і на початку XX ст.; воно було складовою частиною тієї містичної хвилі, яка супроводжувала модернізаційну кризу межі XIX — XX ст. [16].

зі всіх організацій, контрольованих Папюсом. Після розриву з Папюсом він вступає в ложу Фіви, пов'язану з Великою Французькою ложею Давнього Акцептованого шотландського обряду. Вступ до масонської ложі, втім, не завадив збереженню в ньому критичного духу європейської культури; в 1913-1914 рр. він публікує серію критичних статей про масонство, занурене в дріб'язкову політичну повсякденність, у часописі «Антимасонська Франція».

Нова духовна ситуація межі ХІХ — ХХ ст. сприяла зверненню до світу містичного, що було характерним не лише для Заходу; світоглядний рух Р. Генона та багатьох його сучасників мав східний напрям, що ставав згодом домінуючим [24]. У «паризький» період у нього складаються дружні стосунки з відомими кабалістами, а також знавцями середньовічної герметики¹. Крім того, Р. Генон навчався в індуїстських гуру, зустрічався з індусом Свамі Нарад Мані (Хіран Сингх), що розповів йому про «Теософське товариство»². Діяльність цієї інституції викликає інтерес зі сторони загалу [28].

Релігійний синкретизм Р. Генона і Традиція. Періоди соціокультурної трансформації, як свідчать релігієзнавчо-культурологічні штудії, є часом пожвавлення релігійного синкретизму³. Ця суттєва особливість культурної ситуації початку ХХ ст. позначилася на творчості Р. Генона. Духовні пошуки приводять його 1912 р. до посвяти в шейх-суфі. Цей крок Р. Генона, що докорінно змінив його життя, залишається незрозумілим для дослідників його творчості. Християнство не відповідало пошукам Р. Геноном, оскільки надавало перевагу земному, чуттєвому, антропоцентричному елементу. Індуїзм, просякнутий міфологічним космізмом, з його грандіозними космологічними структурами, на рівень яких

---

¹ Показовим, з цієї точки зору, було звернення до Кабали не тільки Р. Генона, але і його старшого сучасника, що перебував у напружених духовних пошуках, — Вол. С. Соловійова [19; 11].

² Тому новий дух повоєнного часу втілено в критиці Р. Геноном і теософії, і спиритизму — в працях «Теософія, історія однієї псевдорелігії» (1921), «Омани спиритів» (1923). Цю роботу він продовжив пізніше, звертаючись до аналізу системи Веданти. «...Так звані теософи, — відзначав він, — ...неосвічені майже у всіх індуїстських доктринах і запозичили з них лише слова, що вживають доречно й недоречно», «...не більш того спираються вони й на справжню теософію, навіть західну; от чому ми прагнемо до ретельного розрізнення «теософії» й «теософствування»» [8, с. 25].

³ Показовою, в цьому сенсі, була епоха Античності. «...Синкретична релігійна свідомість, — відзначає Вал. А. Петров, — намагалася дати собі відповідь у своїх підставах і ... філософія, прагнучи універсальності, намагалася інтерпретувати різні сфери культури — астрологію, магію, алхімію» [17, с. 20]. Цей зв'язок між релігійним синкретизмом й предметним полем філософських міркувань епохи спостерігається в системі «ІТ» Р. Генона.

європейська наука вийшла лише наприкінці нового часу, позиціонування значно ближче до його пошуків, аніж арабська теологія й містицизм. Але індуїзм, що вплинув на формування теософії, був занадто близьким до пошуків «чистої» духовності, яка б відповідала світоглядним засадам нової епохи; але тогочасний індуїзм забороняв навернення. Тому іслам залишався для Р. Генона шляхом рівноваги між Сходом і Заходом. Це навернення було не просто поворотом у біографії мислителя. По суті, Генон пішов шляхом тамплієрів та більш пізніх розенкрейцерів, — намаганням поєднати Схід і Захід. «Ті самі особи, що прийшли з християнства або ісламу, — стверджував Р. Генон, — могли, якщо вони жили на Сході та Заході...бути одночасно братами Рози і Хреста і суфіями (або мутасавуффінами вищих ступенів), причому досягнутий ними духовний стан означав, що вони перебували за межами розходжень між зовнішніми формами, ні в чому не торкаючись сутнісної й фундаментальної єдності традиційної доктрини» [2, с. 572]. І християнство, й іслам, й інші релігії в контексті «ІТ» тлумачилися як носії «споконвічної Традиції», яка понад усе ставила стародавній езотеризм, що «проблискував» за окремими релігіями, був своєрідною «матрицею», соціокодом їхнього відтворення. Тому додатковим аргументом на користь цього вибору було потужне езотеричне ядро, що було основою ісламу як релігії.

Навернення до ісламу, втім, не завадило Р. Генону вивчати філософію в Сорбоні, а потім викладати її, — в коледжі Сен-жермен-ан-ле, в Сетифі (Алжир), де він стає професором філософії; у 1924-1929 рр. він читає лекції з філософії в коледжі Сен-Луї. У світогляді Р. Генона поступово відбувається процес фокусування різноякісних трендів у розвитку культури, що мають різні основи, часову «далекодію», в результаті виникає система «ІТ». Одним з наслідків актуалізації феноменів культури, що мають різночасову природу, входять у різні просторові й часові локуси загальноцивілізаційного соціокультурного простору, був еkleктизм системи «ІТ» Р. Генона. В ній, як і у вторинних міфах, що належать різним епохам, відбулася «світоглядна аглиютинація» принципово різнорідних елементів: посилення на священні тексти різних релігій, сюжети апокрифічних легенд, фрагменти символічного орнаменту, описи мегалітичних споруд і наскельних малюнків, фольклор з елементами стародавньої мудрості, праці сучасників (етнографів, культурологів, філософів), інші артефакти матеріальної й духовної культури минулого й сьогодення. Своєрідний міфомістико-філософський холізм системи «ІТ» Р. Генона визначив

її функціональну спрямованість, — власну програму соціокультурного реформування західного суспільства, що перебуває в глибокому занепаді, — на засадах Традиції.

Містико-міфологічний космізм Р. Генона: структурні й функціональні аспекти. Традиція — основне поняття філософії Р. Генона — тлумачиться як сукупність знань «надлюдського» походження, що передаються усно від покоління до покоління протягом тисячоліть і є духовною основою здорового суспільства й окремої людини. Система «ІТ» Р. Генона знаходиться в течії нової установки культури, — космізму, — що остаточно формується протягом другої половини ХІХ — першої половини ХХ ст. [23, с. 219-220, 363]. Її реалізація спрямована на подолання локальності існування людства й потенційно здатна забезпечити його соціальне безсмертя. У структурі містичного космізму важливе місце належало уявленням про Шамбалу¹.

Однак Р. Генон не був «пророком космічних катастроф», від яких циклічно потерпає людство. Такі феномени квазірелігійної апокаліптики, «натуралістичної есхатології» відтворюються в культурі західного модерну першої половини ХХ ст., варто згадати Г. Хербігера, Е. Кейсі, І. Веліковського й ін. У рецензії на книгу Г. Жоржеля «Ритми в історії» сам Р. Генон попереджав про небезпеку «таких досліджень, особливо в нашу епоху, коли так звані «пророцтва» мають такий успіх; звичайно, ніяка традиція такі речі не схвалювала й саме тому ставила різні перешкоди, оскільки деякі аспекти вчення про цикли повинні лишатися прихованими» [4, с. 27]. Але інтелектуальну «спокосу» подібних «пророцтв» провокувала спадщина самого Р. Генона, тому що водночас з дослідженнями щодо космічних циклів, він міркував про Атлантиду й Гіперборею, тлумачив давньоєврейську, єгипетську і греко-латинську містичні традиції саме в есхатологічному сенсі.

У соціокультурному просторі як західного (а потім і радянського), так і східного модерну космізм мав свої особливості. Втілений у «традиційних» знаннях, космізм Р. Генона має мету — підйом людини по космічних щаблях — аж до зустрічі з Абсолютом. Варіант космізму Р. Генона є структурованою системою, яка має декілька світоглядних «страт». Перш за все, тут відчутний міфологічний космізм, що є частиною не тільки його космізму, але й системи «ІТ» узагалі. Необхідно також зазначити, що космізм Р. Генона виникає на кордоні між Заходом і Сходом; тому він — поле взаємодії східних релігій, просякннутих космологіч-

---

¹ Вчення про Шамбалу — осередок Вищого Розуму на Землі — було важливим елементом не тільки системи «ІТ» Р. Генона, але й Живіої Етики, де мало яскраво виражене гуманістичне спрямування.

ними мотивами та європейською метафізикою, ефективність якої неодноразово підтвердив герметизм [4, с. 100-101].

Точкою відліку в аналізі генонівського варіанта космізму є символіка хреста, яка не тільки привертає увагу езотериків сьогодення, але певною мірою, впливає на контексти сприйняття системи «ІТ» у постперебудовному соціокультурному просторі [12; 13]. В однойменній фундаментальній праці (1931) Р. Генон продемонстрував усю багатозначність цього символу — від найвищого метафізичного до незліченних похідних значень. Знак хреста, на його думку, знаменує реалізацію «Універсальної Людини». У Всесвіті Р. Генона «пошуки Абсолюту» припускають тождність знання й буття, а процес пізнання подібний сходженню по спіралі. Останньому образу згодом належатиме важливе місце в філософії постмодернізму.

У Всесвіті Р. Генона все можливе — реальне, а тому існує необмежена кількість світів, «станів суцього й рівнів Екзистенції». Людина, або радше «людська істота», є тільки одним з таких рівнів. Р. Генон, як і певне коло його далекоглядних сучасників, є провісником «Полісуб'єктного Всесвіту». Але в першій половині ХХ ст. дарма було намагатися увявити собі ці світи й стани, тому що є ризик впасти в антропоморфізм. Зоряне небо нагадує нам про безліч можливих модальностей прояву, але людина не має привілейованого місця в цій необмеженій ієрархії світів і станів.

Але, за Р. Геноном, на власному рівні існування людині належить почесне місце; відповідно до Традиції, важливим репрезентантом якої є даосизм, де окрему людину можна розглядати як «синтез усіх елементів і всіх царств природи». Людина — мікрокосм, «дзеркало природи» і, отже, відповідає макрокосму, що є для нього середовищем існування [2, с. 88–89].

Космізм Р. Генона оснований на тому, що, незважаючи на множинність світів, усі вони, як і багатоманіття станів окремої істоти мають між собою глибокі кореляції, оскільки «кожна з частин всесвіту, чи йдеться про світ, чи окрему істоту, всюди й завжди аналогічна цілому» [2, с. 45]. Ця онтологічна аналогія виникає з того факту, що Екзистенція як сукупність прояву єдина у своїй природі та являє собою «реалізацію у виявленому вигляді всіх можливостей, що споконвічне Буття містить у самій своїй єдності» [2, с. 49]. Таким чином, людський мікрокосм відбиває не тільки всі елементи свого власного стану існування, але й безмежне багатство виявленого світу в цілому. Він може бути розширений до безкінечних меж усієї Екзистенції.

Космізм Р. Генона пропонує власне вирішення центральної проблеми філософії — проблеми людини. Р. Генон відзначає наявність аналогії, але не подібності, «між окремою людиною — істотою відносною й неповною... і цілісним сущим, не зумовленим

і трансцендентним щодо всіх окремих і зумовлених способом існування, й навіть стосовно самої Екзистенції» [2, с. 53]. Це «цілісне суще» Р. Генон символічно позначає як «Універсальну Людину», саме з нею окрема людина постійно пов'язана «золотою ниткою» (сутратма), яка потенційно здатна перетворити цей зв'язок у тотожність. Виникає підстава стверджувати, що між «Універсальною Людиною» й індивідуальною людиною існує онтологічна відповідність: друга віртуально міститься в першій і, навпаки, остання існує в ній віртуально й негативно. У Всесвіті Р. Генона «Універсальна Людина» існує на кшталт ідеального архетипу. Отже, індивідуальна людина й «Універсальна Людина» знаменують собою початок і завершення історії людства.

Космізм Р. Генона й консолідація езотеричної картини світу. Використовуючи мову символів, Р. Генон виявляє «метафізичне споріднення» міфореілігійних текстів та традиційних коментарів до них — ведичних, даоських, численних розробок цієї теми в інших джерелах («Нун-небуття» давньоєгипетської космології; «Ейн-Соф», Бог-Нескінченність кабалістичних трактатів; «світова безодня» едичних сказань тощо). Однак Р. Генон незмінно повторював, що його метафізика й космізм як її настанова, що виходить за межі «чистого розуму» й відкривається у світ безмежного, неминуче повинна містити в собі елементи невимовного, котрі й складають її суть. Орієнталістські основи були запорукою утворення стійкого напрямку відходу від європейської раціоналізованої метафізики, який закріпився в наступних культурних практиках.

Метафізику Р. Генон розумів як сутнісно незмінне знання «нелюдського» походження, знання, що перевершує й скасовує будь-які наукові й філософські системи, що є суто людськими утвореннями, обмеженими та недалекоглядними. Метафізика вища за всі релігії, які, за Р. Геноном, можна вважати її доповненнями або навіть перекрученнями. Основним у метафізиці є принцип єдності Істини, окремі форми прояву якої вибудовуються ієрархічно, породжуючи підпорядковані істини. В земному, людському світі цьому відповідає споконвічна Традиція, що фрагментарно реалізується в історії; вторинними ж істинами є традиційні й релігійні форми, які мають єдине джерело. В цілому ж буття є лише проявом небуття й міститься в ньому в потенційному вигляді.

Буття й небуття — два аспекти «всесвітньої можливості», яка, за Р. Геноном, нічого не дає, а лише послідовно виявляється, — так само, як чергування дня і ночі, як видих і вдих. Повний цикл такого прояву, який Р. Генон назвав санскритським терміном «кальпа», поділяється на періоди, що мають назву «манвантар». Кожен період повторює в мініатюрі схему прояву, закладену в кальпі. В середині кожного циклу й періоду діють дві протилежні тенденції — спадна й висхідна; першу можна вважати такою, що переважає, друга домінує тільки за виняткових обставин. Загальний хід прояву (маніфестації) складається в послідовному русі від «чистої духовності», що ототожнюється з «чистим небуттям», до остаточного «повалення в матерію»; в цьому останньому набувають утілення найпотворніші можливості прояву¹. В працях Р. Генон не можна не побачити маніхейського протиставлення матерії й духу, якого він намагався уникнути, введенням тези про єдність надсвітового «вищого принципу».

Онтологічні міркування Р. Генона були світоглядною основою синтезу специфічної езотеричної картини світу, надання їй специфічного холізму, — притаманного, зокрема, й іншим проектам соціокультурного реформування суспільства. Процес неухильного «ущільнення», «матеріалізації» Всесвіту, перетворення «якості в кількість» у бутті природи характеризується повільною, а тому непомітною для ока, трансформацією первісного земного раю в кам'яне, кристалічне, а потім і металеве пекло, в суспільних відносинах — послідовною зміною чотирьох «юг» (критаюга; трета-юга; двапара-юга; калі-юга), кожній з них відповідає власна форма правління (теократія, монархія, демократія, охлократія). У сфері думки зміна «юг» супроводжується поступовим «потьмаренням» вищих принципів, що згодом робить їх недоступними для загалу.

Прірва між світом Традиції й десакралізованою сучасністю розширюється, вважав Р. Генон. Сьогодні не шукають іншого знання, крім того, що збільшує могутність чи багатство. Суть ремесла втрачено, кожен індивід переходить від одного заняття до іншого, не звертаючи уваги на ієрархію функцій, та й самі ці слова нині під забороною. З усіх цінностей шанується тільки матеріальне благополуччя, що пов'язано з неправильними уявленнями про прогрес і пріоритет індустріальної цивілізації. Р. Генон

---

¹ Якщо система «ІТ» Р. Генона ґрунтується на уявленні про перевагу тенденції до інволюції світу, його занепаду, то М. Еліаде дотримувал дещо іншого погляду. «Індійський умогляд — відзначав він, — підсилює й організовує ритми, що керують періодичністю космічних утворень і руйнувань»; ці побудови «розвивали й робили нескінченний первісний ритм «створення — руйнування — створення»...» [30, с. 109, 108].

не сприймає ні одну з форм демократії. Демократію він вважає відбиттям у сфері політики тієї бездуховності, що притаманна сучасній науці й культурі. Суб'єктом історичної дії має стати «нова еліта» — носій «традиційних цінностей» — об'єднана в таємну організацію на зразок ордена тамплієрів, з анонімним, законспірованим керівництвом.

Висновки. В системі «ІТ» Р. Генон вдалося переконливо розмежувати теософію й споріднені з ними вчення, «поп-окультулізм», з одного боку, і ортодоксальний езотеризм — з іншого. Соціокультурна демаркація цих феноменів дозволила Р. Генону визначити їх світоглядні репрезентації як особливу Традицію — єдину й абсолютну захисницю Божественної Мудрості, Істини, Софії.

Список літератури

1. Генон Р. Очерки о традиции и метафизике / Р. Генон; Пер. с фр. В. Ю. Быстрова. — СПб. : Азбука, 2000. — 320 с.
2. Генон Р. Символика креста / Р. Генон; Пер. с фр.; [предисл.] Т.М. Фаддеева и Ю.Н. Стефанова. — М. : Прогресс — Традиция, 2004. — 704 с., ил.
3. Генон Р. Символы священной науки / Рене Генон; Пер. с франц. Ника Тирос. — М. : Беловодье, 2002. — 496 с.
4. Генон Р. Традиционные формы и космические циклы: Кризис современного мира / Р. Генон; [Пер. с фр.; предисл. Т. Б. Любимовой]. — М. : Беловодье, 2004. — 304 с.
5. Генон Р. Царство количества и знамение времени. Очерки об индуизме. Эзотеризм Данте [Избр. произв. Пер. с фр.] / Р. Генон. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Беловодье, 2003. — 478 с. — Прил.: Рене Генон и Дух Индии / Т. Б. Любимов. Идеи Рене Генона и современный мир / С. Ю.Ключников.
6. Генон Р. Царь мира / Р. Генон; Пер. с фр. // Вопросы философии. — 1993. — №3. — С. 97–133.
7. Генон Р. Царь мира = Le roi du monde. Очерки о христианском эзотеризме = Aperçus sur l'ésotérisme chretien/ Р. Генон; [Избранные произведения]; Пер. с фр. Ника Тирос. — М. : Беловодье, 2008. — 224 с.
8. Генон Р. Человек и его осуществление согласно Веданте. Восточная метафизика: [Пер. с фр.] / Р. Генон. — М. : Беловодье, 2004. — 253 с.
9. Генон Р. Язык птиц. О смысле «карнавальных» праздников. Тайны буквы «нун». Традиция и бессознательное. Влияние исламской цивилизации на Европу / Р. Генон; Пер. с фр. // Вопросы философии. — 1991. — №4. — С. 43–57.
10. Генон Р. Эзотеризм Данте / Р. Генон; Пер. с фр. // Философские науки. — 1991. — №8. — С. 132–171.
11. Гинцбург Д. Г. Каббала, мистическая философия евреев / Д. Г. Гинцбург // Вопросы философии и психологии. — 1896. — Кн. 33. — С. 279–300.

12. Крест — символ жизни Вселенной // Свет. Природа и человек. — 1993. — №9/10. — С. 88–89.
13. Мамлеев Ю.В. Судьба бытия / Ю.В. Мамлеев // Вопросы философии. — 1993. — №10. — С. 169 — 182; №11. — С. 71–100.
14. Папюс Каббала. Предсказательное Таро: [Пер. с фр.] / Папюс. — М.: АСТ, 2004. — 460 с.: ил. (Духовные учителя).
15. Папюс Каббала, или Наука о Боге, Вселенной и Человеке: [Древнейшая система магических знаний: Пер. с фр.] / Папюс. — М.: РИПОЛ Классик: Лада, 2004. — 443 с., ил. (Ваша тайна). — (Практическая магия).
16. Папюс Первоначальные сведения об оккультизме / Папюс. — 3-е изд.— СПб.: Тип. «Печатный труд», 1911. — 297 с.
17. Петров Вал. А. К истории философской мысли поздней Античности (учение Прокла о магических именах) / Вал. А. Петров // Вестник СПбГУ, Сер. 2. 1995. — Вып. 4 (№23). — С.15–20.
18. Плахотнюк В. Земная и небесная тайны солнечной свастики / Владимир Плахотнюк. // Техника — молодёжи. — 1998. — № 11/ 12. — С. 26–27.
19. Соловьёв Вл. С. Предисловие к статье барона Д.Г. Гинцбурга «Каббала, мистическая философия евреев» / Вл. С. Соловьёв // Вопросы философии и психологии. — 1896. — Кн. 33. — С. 277–279.
20. Стефанов Ю.Н. «Не заблудиться по пути в Шамбалу» / Ю.Н. Стефанов // Вопросы философии. — 1993. — №3. — С. 92 — 96.
21. Стефанов Ю.Н. Рене Генон и философия традиционализма // Ю.Н. Стефанов // Вопросы философии. — 1991.— №4. — С. 31–42.
22. Традиція і традиціоналізм: матеріали Круглого столу (Донецьк, 11 листопада 2011р.). — Донецьк: ІППШ «Наука і освіта», 2011. — 80 с.
23. Щедрін А.Т. «Вторинна» міфотворчість як соціокультурний феномен: (проблеми релігієзнавчо-культурологічного аналізу): моногр. / А.Т. Щедрін; Харк. держ. акад. культури. — Х.: ХДАК, 2007. — 430 с.
24. Щедрін А.Т. Неорієнтальна складова «вторинної» міфотворчості як феномену постмодернової релігійності /А.Т. Щедрін //Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2007 рік. — Книга II. — Львів, 2007. — С. 251–258.
25. Щедрін А.Т. «Нові» релігії, окультивно-містичні течії та «вторинна» міфотворчість: «вікна» до «постхристиянської» цивілізації? / А.Т. Щедрін // Культура України. — 2006. — Вип. 17. — С. 49–60.
26. Щедрін А.Т. Спиритизм как мифология переходной эпохи: (По материалам журнала «Вѣра и Разумъ») /А.Т. Щедрін / Н.Н.Страхов и русская культура XIX — XX веков: Материалы международной научной конференции 28-30 октября. — Белгород, 2008. — С.326–330.
27. Щедрін А.Т. Спиритизм як феномен «постпросвітницької» релігійності: (культурологічний аналіз у філософсько-богословській спадщині Т.І. Буткевича) /А.Т. Щедрін // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2010 рік. — Книга II. — Львів, 2010. — С. 479–488.

28. Щедрін А.Т. Теософія як феномен неklasичної релігійності Нового часу: (соціокультурні виміри в оцінках сучасників)/А.Т. Щедрін // Вісник Харківської державної академії культури. Збірник наукових праць. Вип. 29. — Х. — ХДАК, 2010. — С. 32–40.
29. Щедрін А.Т. Філософско-культурологічний аналіз спиритизма в творчеськом насліддї Т.И. Буткевича / А.Т. Щедрін // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. № 888. Серія: «Теорія культури та філософія науки». — Х., 2010. — Вип. 37. — С.182–190.
30. Элиаде М. Космос и история: Избранные работы / М. Элиаде / Пер. с фр. и англ. — М. : Прогресс, 1987. — 312 с.

Надійшла до редколегії 04.01.2012 р.